

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОЇ СФЕРИ

© 2016 ПЛАКСІЄНКО В. Я., НАЗАРЕНКО І. М.

УДК 338.432:338.246.001.11

Плаксієнко В. Я., Назаренко І. М. Концептуальні засади діагностики економічної безпеки аграрної сфери

Метою статті є дослідження понятійно-категоріального апарату дефініції «економічна безпека», систематизація етапів алгоритмічного моделювання процесу діагностики економічної безпеки, виокремлення та обґрунтування ключових індикаторів оцінювання рівня економічної безпеки аграрної сфери. На основі аналізу законодавчо-нормативних документів та наукових напрацювань учених виокремлено складові економічної безпеки, в розрізі яких необхідно проводити оцінювання. Систематизовано перелік індикаторів діагностичного процесу в розрізі сукупностей складових економічної безпеки, а саме, фінансової, виробничої, продовольчої, інтелектуально-кадрової та інвестиційно-інноваційної. В алгоритмічній послідовності представлено ключові етапи оцінювання економічної безпеки агросфери. Запропонований алгоритм діагностики економічної безпеки забезпечить одержання інформаційних ресурсів, які дозволять моделювати стратегічний сценарій, що сприятиме комплексному вирішенню завдань, пов'язаних із забезпеченням оптимального рівня економічної безпеки агросфери на відповідному ієрархічному рівні управління.

Ключові слова: агросфера, економічна безпека, діагностика, оцінювання, фінансова безпека, фінансові індикатори.

Рис.: 1. Формул: 2. Бібл.: 12.

Плаксієнко Валерій Якович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, Полтавська державна аграрна академія (вул. Сквороди, 1/3, Полтава, 36003, Україна)

E-mail: byhoblik@pdaa.edu.ua

Назаренко Інна Миколаївна – доктор економічних наук, професор кафедри економічного контролю та аудиту, Сумський національний аграрний університет (вул. Кондратьєва, 160, Суми, 40021, Україна)

E-mail: innan778@ukr.net

УДК 338.432:338.246.001.11

UDC 338.432:338.246.001.11

Плаксієнко В. Я., Назаренко І. М. Концептуальні засади діагностики економічної безпеки аграрної сфери

Цель статьи состоит в исследовании понятийно-категоріального аппарата дефиниции «экономическая безопасность», систематизации этапов алгоритмического моделирования процесса диагностики экономической безопасности, выделения и обоснования ключевых индикаторов оценки уровня экономической безопасности аграрной сферы. На основе анализа законодательно-нормативных документов и научных разработок ученых выделены составляющие экономической безопасности, в разрезе которых необходимо проводить оценку. Систематизирован перечень индикаторов диагностического процесса в разрезе совокупностей составляющих экономической безопасности, а именно, финансовой, производственной, продовольственной, интеллектуально-кадровой и инвестиционно-инновационной. В алгоритмической последовательности представлены ключевые этапы оценки экономической безопасности агросферы. Предложенный алгоритм диагностики экономической безопасности обеспечит получение информационных ресурсов, которые позволят моделировать стратегический сценарий, что будет способствовать комплексному решению задач, связанных с обеспечением оптимального уровня экономической безопасности агросферы на соответствующем иерархическом уровне управления.

Ключевые слова: агросфера, экономическая безопасность, диагностика, оценка, финансовая безопасность, финансовые индикаторы.

Рис.: 1. Формул: 2. Библ.: 12.

Плаксієнко Валерій Якович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра бухгалтерського учета, Полтавська державна аграрна академія (вул. Сквороди, 1/3, Полтава, 36003, Україна)

E-mail: byhoblik@pdaa.edu.ua

Назаренко Інна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, кафедра економічного контролю та аудиту, Сумський національний аграрний університет (вул. Кондратьєва, 160, Суми, 40021, Україна)

E-mail: innan778@ukr.net

Plaksiyenko V. Ya., Nazarenko I. M. The Conceptual Foundations of Diagnosing the Economic Security of the Agrarian Sphere

The article is aimed at studying the conceptual and categorical framework of the definition of «economic security», systematizing the algorithmic modeling of process of diagnostics of economic security, allocating and substantiating the key indicators for evaluating the level of economic security of the agrarian sphere. Based on the analysis of legislative and normative documents together with scientific research results by scientists, the components of economic security have been allocated, in terms of which an evaluation should be performed. The list of indicators of diagnostic process has been systematized in terms of the aggregates of constituents of economic security, i.e. financial, production, food, intellectually-staffing and investment-innovation. The key stages of evaluation of economic security of the agrarian sphere have been presented in the algorithmic sequence. The proposed algorithm for diagnostics of economic security will provide information resources that will provide to simulate the strategic scenario, thus contributing to the integrated solution of tasks related to providing the optimal level of economic security of the agrarian sphere at the corresponding hierarchical level of management.

Keywords: agrarian sphere, economic security, diagnostics, evaluation, financial security, financial indicators.

Fig.: 1. Formulae: 2. Bibl.: 12.

Plaksiyenko Valerii Ya. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Accounting, Poltava State Agrarian Academy (1/3 Skovorody Str., Poltava, 36003, Ukraine)

E-mail: byhoblik@pdaa.edu.ua

Nazarenko Inna M. – D. Sc. (Economics), Professor of the Department of Economic Control and Audit, Sumy National Agrarian University (160 Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: innan778@ukr.net

Глобалізація, трансформація та модернізація економічних, суспільно-політичних відносин приводить до виникнення деструктивних процесів в агросфері. Макроекономічні кризи, невизначеність, податкове навантаження, недостатній рівень державної підтримки та інвестиційної активності, обмеженість власних дже-

рел фінансування виробничо-господарської діяльності, постійне існування галузевих, економічних ризиків не створює фундаментальної платформи для отримання бажаних результатів розвитку суб'єктів підприємницької діяльності в аграрній сфері. Аргументація проблем сучасної економічної системи даного сектора націо-

нальної економіки створює підґрунтя для наукового осмислення місії економічної безпеки, її діагностики як домінантного інструментарію менеджменту для комплексного вивчення результатів діяльності з метою формування інформаційного масиву проблематичних напрямків їх вирішення, обґрунтування пріоритетних управлінських рішень для оцінки та прогнозування майбутніх перспектив розвитку аграрної сфери.

Питання інтерпретації, методики оцінювання та діагностики економічної безпеки різних економічних систем, аграрної сфери, у тому числі суб'єктів її підприємницької діяльності, досліджували О. І. Барановський, І. А. Бланк, Т. Г. Васильців, В. М. Геєць, І. Ю. Гришова, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, М. Й. Малік, С. М. Довбня, С. М. Ілляшенко, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, В. Г. Маргасова, П. Т. Саблук, О. І. Черняк, С. М. Шкарлет та ін.

Незважаючи на вагомі наукові здобутки вчених, досліджуване питання потребує подальшого вивчення, оскільки постійні зміни, які відбуваються в економічному соціумі, формують виклики, що потребують урахування під час діагностики економічної безпеки агросфери.

Мета статті полягає в дослідженні понятійно-категоріального апарату дефініції «економічна безпека», систематизації етапів алгоритмічного моделювання процесу діагностики економічної безпеки, виокремленні та обґрунтуванні ключових індикаторів оцінювання рівня економічної безпеки аграрної сфери.

Економічна безпека аграрної сфери є складовою національної безпеки України. У відповідності до Закону України «Про основи національної безпеки України» в економічній сфері можуть мати місце такі загрози національній безпеці: істотне скорочення внутрішнього валового продукту; зниження інвестиційної та інноваційної активності та науково-технічного й технологічного потенціалів; скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків; критичний стан основних виробничих фондів у агропромисловому комплексі; критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку; «тінізація» національної економіки та ін. [1].

Виходячи з означеного, наукового обґрунтування вимагає моделювання нового системного підходу до діагностики економічної безпеки аграрної сфери. Важливим моментом у дослідженні особливостей діагностики економічної безпеки є формування чіткого уявлення про сутність та особливості інтерпретації досліджуваної дефініції.

В. Г. Маргасова, інтерпретуючи цю дефініцію, використовує різні позиції методологічного аспекту. По-перше, розглядає економічну безпеку в структурному плані – як систему взаємодії особистості, суспільства і держави щодо реалізації життєво важливих інтересів у різних сферах відносин; загрозу їм, зумовлену різними

факторами, процесами і діями; суб'єктів і носіїв цих загроз; по-друге, як стан, що характеризується ступенем досягнення найбільшої відповідності між життєво важливими інтересами особистості, суспільства і держави, створення умов для оптимального функціонування системи суспільних відносин, що забезпечує задоволення потреб і реалізацію інтересів; по-третє, у функціональному плані – як процес забезпечення досягнення єдності життєво важливих інтересів; виявлення та попередження загроз їм; протидію суб'єктам загроз, що фактично буде забезпечувати створення і зміцнення умов надійного функціонування системи в ході її розвитку [2, с. 46–47].

С. І. Циганов дотримується позиції, що економічна безпека – це стан економіки, який забезпечує захист основного економічного інтересу від внутрішніх і зовнішніх загроз [3].

Економічна безпека розглядається як складова частина національної безпеки країни, пов'язана зі всіма іншими її компонентами – технологічними, екологічними і т. ін. Головне завдання економічної безпеки – забезпечити проведення незалежного курсу економічної політики. Незалежною не в сенсі автаркії, а з точки зору можливості вироблення програми дій, що відповідають вищим національно-державним інтересам країни і заснованих на контролі за національними ресурсами. Економічна безпека має також гарантувати стабільність і стійкість національної економіки, її здатність до саморозвитку та прогресу, – зазначає Л. І. Абалкін [4].

Своєрідний підхід до трактування сутності економічної безпеки можна простежити у О. К. Малютіна. Науковець на основі структурного аналізу пропонує інтерпретувати досліджувану дефініцію як керовану адміністративними органами управління економічною системою та ринковим механізмом процесу досягнення стійкості та збалансованості національної економіки, що обумовлені її відкритістю та активністю економічних процесів залежно від пріоритетів національних інтересів та економічних загроз, які у конкретний момент часу визначаються рівнем конкурентоспроможності національної економіки [5, с. 19].

Доцільно наголосити, що поряд з існуванням в економічній літературі значної кількості підходів до інтерпретації категорії «економічна безпека» на сьогодні не існує однозначного підходу до виокремлення кількості її складових.

Так, автори О. М. Кальченко, О. В. Шишкіна виділяють такі взаємопов'язані складові економічної безпеки: фінансову, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну, силову (охоронну) [6, с. 383–403].

В. Г. Маргасова до складу економічної безпеки національної економіки відносить виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну та фінансову складові [2, с. 54].

Науковий інтерес представляє розмежування економічної безпеки на соціальну, ресурсну, суспільно-політичну, ринкову, логістичну та маркетингову складові [7, с. 26].

У зв'язку з тим, що відсутній єдиний концептуальний підхід до виокремлення складових економічної безпеки, дослідження діагностики економічної безпеки агросфери буде проведено в контексті фінансової, виробничої, продовольчої, інтелектуально-кадрової та інвестиційно-інтелектуальної складових.

Складність і багатогранність проблеми щодо проведення діагностики економічної безпеки аграрної сфери вимагає вирішення комплексу відповідних завдань на кожному ієрархічному рівні управління даною сферою національної економіки. Зміст означуваної проблеми полягає в пошуку інструментів, розробці дієвих механізмів управління економічною безпекою аграрної сфери.

Відповідно, цільова спрямованість діагностики повинна диференціюватися на низку пріоритетних завдань, спрямованих на оцінку достатності корпоративних ресурсів у розрізі складових економічної безпеки; оцінку рівня захисту аграрної сфери від впливу негативних внутрішніх і зовнішніх чинників; оцінку інвестиційної привабливості даного сектора національної економіки; оцінку інноваційності бізнес-процесів; оцінку можливості розробки механізмів стимулювання розвитку аграрної сфери на відповідному ієрархічному рівні з обов'язковим координуванням уваги відповідних органів влади та ін.

Ключовою особливістю діагностування економічної безпеки аграрної сфери є обов'язковість урахування принципів діагностики (системність, цілеспрямованість, інтегрування, об'єктивність, конкретність, повнота, економічна доцільність, часова погодженість, динамічність, обґрунтованість критеріальної бази) та властивостей системи економічної діагностики (цілісність, упорядкованість, декомпозиційність, ієрархічність, емерджентність) [8].

Систематизація наукових підходів дає підстави констатувати, що в науковому соціумі існує ресурсно-функціональний, індикаторний, потоковий, ітеративний, програмно-цільовий підходи до оцінки економічної безпеки. Поряд з цим, на сьогодні відсутній єдиний системний підхід з чітким визначенням критеріїв, індикаторів оцінки економічної безпеки аграрної сфери.

Справедливою є думка О. Є. Гудзь, що для комплексної діагностики економічних можливостей щодо забезпечення фінансової безпеки агроформувань недостатньо розглядати лише матеріально речові й фінансові ресурси в їх адаптаційній і інтегральній взаємодії, необхідно також зосередити увагу і на аспекті ресурсів агроформувань. Варто аналізувати економічні можливості агроформувань в контексті створення їх адаптаційних можливостей, по-перше, до зміни умов зовнішнього середовища, по-друге, до формування ефективної політики нововведень як інструменту формування адаптаційних можливостей, в аспекті попередження кризових проявів і формування конкурентних переваги. Адаптаційні можливості агроформувань потрібно асоціювати з кількістю, якісним рівнем, зі структурою їх матеріальних, фінансових ресурсів [9].

Відповідно, система індикаторів діагностичного процесу повинна формуватися в розрізі складових економічної безпеки агросфери на основі застосування інтелектуально-інформаційних інструментів діагности-

ки, якими доцільно вважати дискримінантний, індексний, коефіцієнтний, порівняльний, факторний аналіз, економіко-математичне моделювання, імітаційне моделювання та ін.

У зв'язку з цим виникає загальна потреба наочної систематизації індикаторів діагностики економічної безпеки агросфери в розрізі виокремленої сукупності її складових. Перелік індикаторів повинен бути представлений комбінацією абсолютних, відносних, натуральних, кількісних та інших показників.

Наступним етапом наукового дослідження є групування індикаторів для кожної складової економічної безпеки, які доцільно використовувати в діагностичному процесі, а саме:

- ✦ *фінансова складова економічної безпеки:* показники фінансової стійкості, ліквідності (платоспроможності), рентабельності, ділової активності; коефіцієнт захисту власного капіталу суб'єктів підприємництва аграрної сфери; коефіцієнт захисту зареєстрованого капіталу суб'єктів підприємництва аграрної сфери; частка іноземного капіталу в зареєстрованому капіталі суб'єктів підприємництва аграрної сфери; темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованості та ін.;
- ✦ *виробнича складова економічної безпеки:* співвідношення валової доданої вартості аграрної сфери та валової доданої вартості інших галузей економічної діяльності; ступінь зносу основних засобів аграрної сфери; фондовіддача; фондомісткість; фондоозброєність; фондоємність; рентабельність власного капіталу, вкладеного в основні засоби; коефіцієнт придатності основних засобів; коефіцієнт вибуття основних засобів; урожайність та продуктивність основних видів продукції рослинництва та тваринництва; трудомісткість виробництва; ступінь механізації праці; коефіцієнт використання виробничих потужностей та інші показники ефективності використання ресурсно-виробничого потенціалу суб'єктів підприємництва агросфери;
- ✦ *продовольча складова економічної безпеки:* індикатори забезпеченості населення якісними продуктами харчування; доступність продуктів харчування всім верствам населення; обсяги та можливості нарощування стратегічних запасів продовольства на випадок виникнення непередбачених і надзвичайних обставин; стан виробничої бази [10]; співвідношення обсягів виробництва та споживання продукції (в розрізі видів продукції); добова енергетична цінність раціону людини; забезпечення раціону людини основними видами продуктів; достатність запасів зерна в державних ресурсах; економічна доступність продуктів; ємність внутрішнього ринку окремих сільськогосподарських продуктів; продовольча незалежність за окремим продуктом [11] та ін.;

- ✦ *інтелектуально-кадрова складова економічної безпеки*: темпи зростання кадрового потенціалу суб'єктів підприємництва аграрної сфери; чисельність працівників, зайнятих в аграрній сфері, з вищою освітою; відношення середньомісячної заробітної плати працівників агросфери до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу; рівень заборгованості по заробітній платі працівникам аграрної сфери; співвідношення заробітної плати працівників аграрної сфери та заробітної плати працівників інших галузей економічної діяльності; плинність кадрів працівників та ін.;
- ✦ *інвестиційно-інноваційна складова економічної безпеки*: відношення вартості нововведених основних засобів в аграрну сферу до обсягу капітальних інвестицій; частка довгострокових фінансових інвестицій в активах; інтегральний індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища; індекс капітальних інвестицій в аграрній сфері; рівень інвестиційної безпеки аграрної сфери; рівень інвестиційного ризику аграрної сфери; питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості підприємств в аграрній сфері; витрати на наукові розробки та науково-технічні роботи (в тому числі, за рахунок державного бюджету) та ін.

Доцільно зазначити, що не існує однозначного переліку фінансових індикаторів, на яких повинна базуватися діагностика економічної безпеки аграрної сфери. Відповідно, представлений перелік індикаторів може бути доповнений додатковими показниками з урахуванням місії діагностичного процесу.

Розрахункові значення індикаторів у розрізі складових економічної безпеки повинні бути обов'язково оцінені з урахуванням відповідних нормативів та порогових значень.

Згідно з вимогами Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [12] на основі виокремлених фінансових індикаторів потрібно розрахувати інтегральний індекс економічної безпеки агросфери, обрахунок якого повинен базуватися на використанні вагових коефіцієнтів.

Ураховуючи зазначене, у процесі діагностики економічної безпеки агросфери вагові коефіцієнти повинні розраховуватися таким чином:

$$d_i = \frac{\bar{a}_i}{\sum_{i=1}^n \bar{a}_i}, \quad (1)$$

де i – індикатор, який визначає стан агрегованого показника економічної безпеки агросфери, $i = (1, 2, 3, \dots, n)$;
 \bar{a}_i – експертна оцінка, що характеризує важливість i -го індикатора для узагальнення об'єктів економічної безпеки агросфери;

d_i – ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь i -го показника в інтегральний індекс складової економічної безпеки агросфери.

Відповідно інтегральний індекс економічної безпеки агросфери матиме вигляд:

$$I = \sum_{i=1}^n d_i y_i, \quad (2)$$

де I – агрегований показник економічної безпеки аграрної сфери;

d_i – ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь i -го показника в інтегральному індексі складової економічної безпеки;

y_i – нормалізована оцінка i -го індикатора.

Ґрунтуючись на проведеному дослідженні, з метою наочного представлення процесу діагностики економічної безпеки агросфери, на *рис. 1* в алгоритмічній послідовності представлено перелік ключових етапів оцінювання.

ВИСНОВКИ

Деструктивні процеси в економіці України створюють фундаментальне підґрунтя для пошуку та використання дієвих інструментів оцінки економічної безпеки аграрної сфери. Ураховуючи масштабний діапазон даної проблематики, діагностичний процес повинен базуватися на системі фінансових індикаторів у розрізі відповідних складових економічної безпеки (фінансової, виробничої, продовольчої, інтелектуально-кадрової, інвестиційно-інноваційної), які забезпечать моніторинг негативних факторів та загроз, а також послужать аналітичними показниками інтегрального індексу економічної безпеки. Запропонований алгоритм діагностики економічної безпеки забезпечить одержання інформаційних ресурсів, які дозволять моделювати стратегічний сценарій, що сприятиме комплексному вирішенню завдань, пов'язаних із забезпеченням оптимального рівня економічної безпеки агросфери на відповідному ієрархічному рівні управління. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. **Маргасова В. Г.** Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: монографія. Чернівці: Десна Поліграф, 2014. 416 с.
3. **Цыганов С. И.** Понятие «экономическая безопасность». *Бизнес, Менеджмент и Право*. 2008. № 1. С. 106–110.
4. **Абалкин Л. И.** Экономическая безопасность России. *Вестник Российской академии наук*. 1999. Т. 67. № 9. С. 771–776.
5. **Малютін О. К.** Інвестиційний процес в контексті економічної безпеки країни: теорія, методологія, практика: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2012. 326 с.
6. **Кальченко О. М., Шишкіна О. В.** Особливості управління економічною безпекою підприємств туристичної сфери // Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: кол. моногр./за заг. ред. д. е. н., проф. Шкарлета С. М. Ніжин, 2015. 439 с.
7. **Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркачук В. В.** Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів, 2012. 386 с.
8. **Кузьмін О. Є., Мельник О. Г.** Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 318 с.

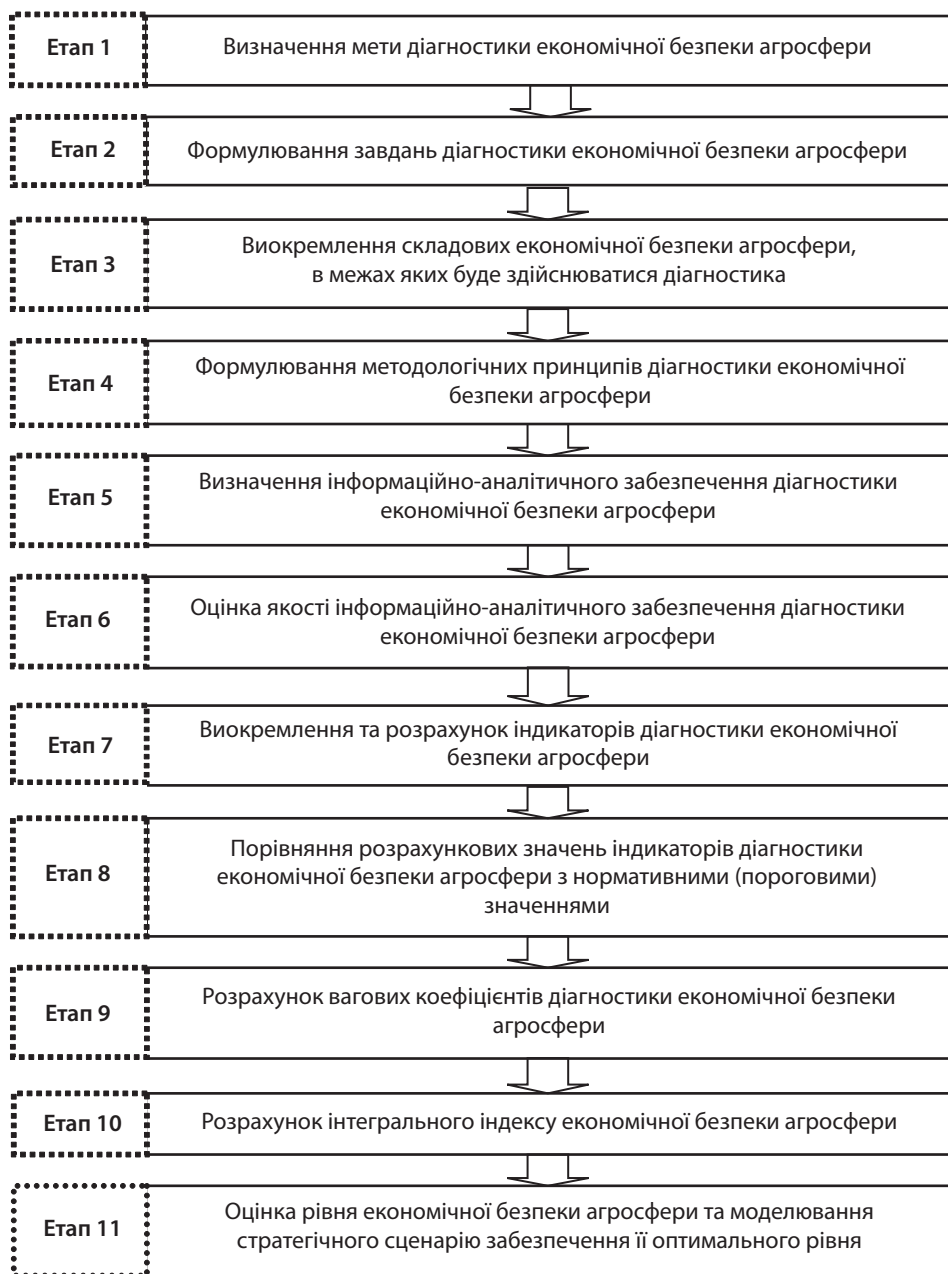

Рис. 1. Алгоритм діагностики економічної безпеки агросфери

9. Гудзь О. Е. Финансовая безопасность агроформирований в условиях кризисных деформаций экономического пространства Украины: диагностика экономических возможностей // I Всероссийская интернет-конференция «Современная российская экономика: проблемы и перспективы развития», г. Ярославль. URL: <http://bus.znate.ru/docs/index-1505.html>

10. Ульянченко О. В., Прозорова Н. В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави. URL: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5

11. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-p>

12. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 р. № 1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

REFERENCES

Abalkin, L. I. "Ekonomicheskaya bezopasnost Rossii" [Economic security of Russia]. *Vestnik Rossiyskoy akademii nauk*. Vol. 67, no. 9 (1999): 771-776.

Hudz, O. Ye. "Finansovaya bezopasnost agroformirovaniy v usloviyakh krizisnykh deformatsiy ekonomicheskogo prostranstva Ukrainy: diagnostika ekonomicheskikh vozmozhnoei" [Financial security of agricultural enterprises in conditions of crisis deformation of the economic space of Ukraine: diagnostics of economic opportunities]. *Sovremennaya rossiyskaya ekonomika: problemy i perspektivy razvitiya*. <http://bus.znate.ru/docs/index-1505.html>

Kalchenko, O. M., and Shyshkina, O. V. "Osoblyvosti upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv turystychnoi sfery" [Features of management of economic security of enterprises of the tourism sphere]. In *Kontseptualni zasady formuvannia finansovo-ekonomichnoi bezpeky*. Nizhyn, 2015.

Kuzmin, O. Ye., and Melnyk, O. H. *Ekonomichna diahnostyka* [Economic diagnostics]. Kyiv: Znannia, 2012.

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-п>

[Legal Act of Ukraine] (2013). http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

Maliutin, O. K. *Investytsiyni protses v konteksti ekonomichnoi bezpeky krainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [The investment process in the context of economic security: theory, methodology, practice]. Sumy: VVP «Mriia-1» TOV, 2012.

Marhasova, V. H. *Systema zabezpechennia stiikosti natsionalnoi ekonomiky ta yii bezpeky: teoriia, metodolohiia, praktyka upravlinnia* [The system of ensuring the sustainability of the national

economy and security: theory, methodology, practice management]. Chernihiv: Desna Polihraf, 2014.

Tsyganov, S. I. "Ponyatiye «ekonomicheskaya bezopasnost»" [The concept of "economic security"]. *Biznes, Menedzhment i Pravo*, no. 1 (2008): 106-110.

Ulianchenko, O. V., and Prozorova, N. V. "Prodovolcha bezpeka – osnova natsionalnoi bezpeky derzhavy" [Food security – the basis of national security]. http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5

Vasylytsiv, T. H. et al. *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic security of Ukraine: strategy and mechanisms to ensure]. Lviv, 2012.

УДК 333.79

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

© 2016 ТЕБЕНКО В. М., ГРИБОВА Д. В., ЗАВАДСЬКИХ Г. М.

УДК 333.79

Тебенко В. М., Грибова Д. В., Завадських Г. М. Передумови розвитку овочівництва в Мелітопольському районі Запорізької області

Метою статті є вивчення досягнутого рівня економічної ефективності виробництва овочевої продукції на сільгосп підприємствах Мелітопольського району Запорізької області та визначення основних напрямів його підвищення. Проаналізовано динаміку рентабельності продукції рослинництва, досліджено сучасний рівень економічної ефективності овочівництва на с/г підприємствах району. Запропоновано схему пріоритетних напрямів інтенсифікації виробництва овочів. За допомогою рейтингового методу кількісної оцінки ризиків визначено зони ризику діяльності с/г підприємств району. З використанням моделі Альтмана розраховано ступінь ймовірності банкрутства підприємств. Обґрунтовано необхідність розвитку галузі на інноваційній основі.

Ключові слова: овочівництво, прибутковність, економічний ризик, інтенсифікація, інноваційний розвиток.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Тебенко Віта Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет (пр. Богдана Хмельницького, 18, Мелітополь, Запорізька обл., 72315, Україна)

E-mail: tebenko69009@mail.ru

Грибова Діана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (вул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Запорізька область, 72312, Україна)

E-mail: milka2007_80@mail.ru

Завадських Ганна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет (пр. Богдана Хмельницького, 18, Мелітополь, Запорізька обл., 72315, Україна)

E-mail: anuta22081978@mail.ru

УДК 333.79

Тебенко В. М., Грибова Д. В., Завадських А. Н. Предпосылки развития овощеводства в Мелитопольском районе Запорожской области

Целью статьи является изучение достигнутого уровня экономической эффективности производства овощной продукции на сельхозпредприятиях Мелитопольского района Запорожской области и определение основных направлений его повышения. Проанализирована динамика рентабельности продукции растениеводства, исследован современный уровень экономической эффективности овощеводства на с/х предприятиях района. Предложена схема приоритетных направлений интенсификации производства овощей. С помощью рейтингового метода количественной оценки рисков определены зоны риска деятельности с/х предприятий района. С использованием модели Альтмана рассчитана степень вероятности банкротства предприятий. Обоснована необходимость развития отрасли на инновационной основе.

Ключевые слова: овощеводство, прибыльность, экономический риск, интенсификация, инновационное развитие.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Тебенко Вита Николаевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры предпринимательства, торговли и биржевой деятельности, Таврический государственный агротехнологический университет (пр. Богдана Хмельницкого, 18, Мелитополь, Запорожская обл., 72315, Украина)

E-mail: tebenko69009@mail.ru

Грибова Диана Викторовна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого (ул. Гетьманская, 20, Мелитополь, Запорожская область, 72312, Украина)

E-mail: milka2007_80@mail.ru

Завадських Анна Николаевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры предпринимательства, торговли и биржевой деятельности, Таврический государственный агротехнологический университет (пр. Богдана Хмельницкого, 18, Мелитополь, Запорожская обл., 72315, Украина)

E-mail: anuta22081978@mail.ru

UDC 333.79

Tebenko V. M., Gribova D. V., Zavadskikh H. M. Preconditions for Development of Vegetable Production in the Melitopol Rayon of Zaporizhzhia Region

The article is aimed at studying the achieved level of the economic efficiency of producing vegetable production in the agricultural enterprises of Melitopol rayon of Zaporizhzhya region, and identification of the main directions of its increase. The dynamics of profitability of the crop production has been analyzed, the current level of the economic efficiency of vegetable production at the agricultural enterprises of the rayon has been examined. A scheme of priorities for intensifying the vegetable production has been proposed. Using the rating method for the quantitative risk evaluation, areas of risk in terms of activities of the agricultural enterprises of the rayon have been determined. Using the Altman's model, probability of bankruptcy of the enterprises has been calculated. Necessity of development of the industry sector on the innovation basis has been substantiated.

Keywords: vegetable production, profitability, economic risk, intensification, innovation development.

Fig.: 3. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Tebenko Vita M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise, Trade and Exchange Activities, Tavria State Agrotechnological University (18 Bohdana Khmelnytskyoho Ave., Melitopol, Zaporizka obl., 72315, Ukraine)

E-mail: tebenko69009@mail.ru

Gribova Diana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics, Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University of Melitopol (20 Hetmanska Str., Melitopol, Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine)

E-mail: milka2007_80@mail.ru

Zavadskikh Hanna M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise, Trade and Exchange Activities, Tavria State Agrotechnological University (18 Bohdana Khmelnytskyoho Ave., Melitopol, Zaporizka obl., 72315, Ukraine)

E-mail: anuta22081978@mail.ru